

DETI BEZ ŠTÁTNEJ PRÍSLUŠNOSTI AKO MEDZINÁRODNOPRÁVNY PROBLÉM A JEHO REFLEXIA V SÚDNEJ PRAXI

STATELESS CHILDREN AS AN INTERNATIONAL LAW PROBLEM AND ITS REFLECTION IN JUDICIAL PRACTICE

Lilla Garayová¹

Abstrakt

Bezštátnosť detí predstavuje pretrvávajúcu a často zanedbávanú výzvu v medzinárodnom práve, ktorá má vážne dôsledky na uplatňovanie základných práv. Tento článok kriticky analyzuje problém detí bez štátnej príslušnosti z globálnej perspektívy, so zreteľom na situácie de iure aj de facto bezštátnosti. Skúma medzinárodnoprávny rámec vrátane Dohovorov o bezštátnosti z rokov 1954 a 1961, Dohovoru o právach dieťaťa a regionálnych nástrojov. Na základe aktuálnej judikatúry medzinárodných a regionálnych súdov, článok poukazuje na vznikajúce princípy a pretrvávajúce medzery v ochrane. Argumentuje, že napriek jasným právnym záväzkom milióny detí zostávajú bez štátnej príslušnosti v dôsledku diskriminačných zákonov, administratívnych prekážok a nedostatku politickej vôle. Záverom článok predkladá normatívne návrhy na reformu a zlepšenie implementácie s cieľom zabezpečiť, aby každé dieťa v praxi skutočne požívalo právo na štátnu príslušnosť.

Kľúčové slová

bezštátnosť, práva dieťaťa, štátna príslušnosť, medzinárodné právo, de iure bezštátnosť, de facto bezštátnosť, UNHCR, Dohovor o právach dieťaťa, judikatúra v oblasti ľudských práv, právna identita.

Abstract

Statelessness among children represents a persistent and under-addressed challenge in international law, with serious implications for the enjoyment of fundamental rights. This article critically examines the problem of children without nationality through a global lens, analyzing both de jure and de facto statelessness. It explores the international legal framework, including the 1954 and 1961 Statelessness Conventions, the Convention on the Rights of the Child, and regional instruments. Drawing on recent jurisprudence from international and regional courts and UN treaty bodies, the article highlights emerging principles and gaps in protection. It argues that despite clear legal obligations, millions of children remain stateless due to discriminatory laws, administrative barriers, and lack of political will. The article concludes with normative proposals for reform and improved implementation, aiming to ensure that every child enjoys the right to a nationality in practice.

¹ Doc. JUDr. PhDr. Lilla Garayová, PhD., LL.M. Prodekanka Fakulty práva, docentka, Ústav medzinárodného práva, Fakulta práva, Paneurópska vysoká škola, Slovensko, lilla.garayova@paneurouni.com, ORCID: 0000-0002-7999-4823.

Keywords

statelessness, children's rights, nationality, international law, de iure statelessness, de facto statelessness, UNHCR, Convention on the Rights of the Child, human rights jurisprudence, legal identity.

Úvod

Bezštátnosť – stav, keď osoba nie je uznaná za občana žiadnym štátom – postihuje milióny ľudí na celom svete a deti patria medzi najzraniteľnejších. Podľa odhadov UNHCR približne tretinu bezštátnych osôb na svete tvoria deti, čo poukazuje na medzigeneračný charakter tohto problému. UNHCR uviedol, že v júni 2024 bolo podľa odhadov približne 4,4 milióna ľudí bez štátnej príslušnosti alebo s neurčenou národnosťou, na základe štatistík poskytnutých vládami a inými zdrojmi v 97 krajinách. Skutočný počet je pravdepodobne oveľa vyšší, keďže približne polovica všetkých krajín neuvádza údaje o bezštátnosti – vrátane tých, v ktorých je známe, že sa v nich nachádzajú osoby bez štátnej príslušnosti.² Narodenie sa alebo vyrastanie bez štátnej príslušnosti má závažné dôsledky na životné vyhliadky dieťaťa. Často to znamená absenciu právnej identity, odmietanie základných práv a prístupu k službám, ako aj život v neistote a na okraji spoločnosti. Ako poznamenala jedna bezštátna matka: „*Som nikto. Keby som zmizla z povrchu Zeme, nik by si to nevšimol*“³ – výstižný opis neviditeľnosti a vylúčenia, ktorému čelia deti bez štátnej príslušnosti.

Právo každého dieťaťa na nadobudnutie štátnej príslušnosti je pevne zakotvené v medzinárodnom práve. Článok 15 Všeobecnej deklarácie ľudských práv z roku 1948 vyhlasuje, že „každý má právo na štátnu príslušnosť“ a zakazuje svojvoľné odňatie štátnej príslušnosti.⁴ Konkrétnejšie, základné zmluvy v oblasti ľudských práv – vrátane Dohovoru o postavení osôb bez štátnej príslušnosti z roku 1954, Dohovoru o znižovaní bezštátnosti z roku 1961, Dohovoru OSN o právach dieťaťa z roku 1989 a ďalších – ukladajú štátom povinnosti predchádzať bezštátnosti a znižovať jej výskyt,

² UNITED NATIONS HIGH COMMISSIONER FOR REFUGEES: Global Compact on Refugees – Multistakeholder Pledge: Ending Statelessness. 2024 [online]. Dostupné na internete: <https://www.unhcr.org/en-us/global-compact-on-refugees-pledge-ending-statelessness> [cit. 2025-12-07].

³ UNICEF: Ending childhood statelessness in Europe [online]. UNICEF, 2019. Dostupné na internete: <https://www.unicef.org/eca/media/8086/file> [cit. 2025-12-07].

⁴ VŠEOBECNÁ DEKLARÁCIA ĽUDSKÝCH PRÁV. OSN, 1948. In: Úrad vlády Slovenskej republiky [online]. Dostupné na internete: <https://www.minv.sk/?vseobecna-deklaracia-ludskych-prav> [cit. 2025-12-07].

najmä pokiaľ ide o deti. Súčasne sa regionálne nástroje a súdy (v Európe, Amerike a Afrike), ako aj orgány OSN pre ľudské práva čoraz častejšie zaoberajú bezštátnosťou detí vo svojej judikatúre.

Tento článok sa zaoberá fenoménom detí bez štátnej príslušnosti ako problémom medzinárodného práva, pričom analyzuje tak *de iure*, ako aj *de facto* bezštátnosť. Skúma medzinárodnoprávny rámec upravujúci právo na štátnu príslušnosť, hodnotí aktuálnu súdnu prax medzinárodných a regionálnych súdov (ESLP, Súdny dvor EÚ, IACtHR, ACERWC, Výbor OSN pre ľudské práva a iné) a reflektuje popredné akademické diskusie a politické správy venované tejto téme. Poukazuje na zásadné výzvy pri zabezpečovaní práva každého dieťaťa na štátnu príslušnosť – od nedostatkov v právnej ochrane a zlyhaní pri implementácii až po nové výzvy, akými sú náhradné materstvo alebo zákony diskriminujúce na základe pohlavia – a predkladá návrhy na reformy a zlepšenie presadzovania tohto práva.

De iure verus de facto bezštátnosť

V medzinárodnom práve je bezštátnou osobou ten, kto nie je považovaný za štátneho príslušníka žiadnym štátom podľa jeho právneho poriadku. Táto autoritatívna definícia, zakotvená v článku 1 Dohovoru o postavení osôb bez štátnej príslušnosti z roku 1954, opisuje *de iure* bezštátnosť – právny stav, pri ktorom jednotlivec nemá žiadnu štátnu príslušnosť.⁵ Mnohé deti bez štátnej príslušnosti spadajú práve do tejto kategórie: rodia sa bez občianstva, pretože ich neuznáva za svojich štátnych príslušníkov žiadny štát. Môže k tomu dôjsť v dôsledku kolízie medzi vnútroštátnymi právnymi úpravami o štátnom občianstve (napr. ak krajina narodenia uplatňuje princíp *ius sanguinis* – občianstvo na základe pôvodu – a krajina pôvodu rodičov neumožňuje jeho prenos, čo ponecháva dieťa bez akéhokoľvek občianstva), alebo v dôsledku diskriminačných zákonov a praktík, ktoré vylučujú určité skupiny obyvateľstva. Napríklad dieťa narodené prenasledovanej menšine Rohingov v Mjanmarsku, alebo dieťa rodičov haitského pôvodu v

⁵ DOHOVOR O POSTAVENÍ OSÔB BEZ ŠTÁTNEJ PRÍSLUŠNOSTI. OSN, 1954. In: Úrad vysokého komisára OSN pre utečencov [online]. Dostupné na internete: <https://www.unhcr.org/media/1954-konvencia-o-statuse-osob-bez-statnej-prislusnosti> [cit. 2025-12-07].

Dominikánskej republike (ako v prípade *Yean a Bosico*⁶), môže byť odmietnuté všetkými relevantnými štátmi, a tým sa od narodenia stáva de iure bez štátnej príslušnosti.⁷

Naopak, de facto bezštátnosť označuje osoby, ktoré síce formálne disponujú štátnou príslušnosťou, ale nie sú schopné využívať žiadnu reálnu ochranu zo strany daného štátu. Ide o deti, ktoré v praxi žijú tak, akoby boli bez štátnej príslušnosti – nemajú dôkazy o občianstve alebo nie sú uznávané ako občania štátom, ktorý ich mal prijať. Často im chýbajú akékoľvek právne dokumenty alebo záznam o narodení, ktoré by preukazovali ich štátnu príslušnosť, čím sa stávajú „neviditeľnými“ pre štátne inštitúcie. Rozsah tohto problému je obrovský: Svetová banka odhaduje, že stovky miliónov ľudí nemajú právne doklady totožnosti (napr. rodný list), čo vystavuje mnohé deti riziku de facto bezštátnosti. Bežné príklady de facto bezštátnosti zahŕňajú deti utečencov alebo migrantov, ktoré nemôžu získať konzulárne potvrdenie občianstva, deti z komunít, kde sa narodenia oficiálne nezaznamenávajú, alebo deti, ktorých štátna príslušnosť zostáva administratívne neurčená celé roky. Napríklad v Holandsku boli tisíce detí narodených rodičom bez dokladov alebo bez štátnej príslušnosti evidované s neznámou štátnou príslušnosťou – čím sa dostali do právneho vákuu.

Nedávne rozhodnutie Výboru OSN pre ľudské práva vo veci *Denny Zhao proti Holandsku* (2021) sa týkalo chlapca narodeného v Holandsku čínskej matke, ktorá sama nemala právne uznanú štátnu príslušnosť.⁸ Dieťa bolo zaregistrované s „neznámou“ štátnou príslušnosťou a holandské orgány uvalili na rodinu povinnosť dokázať, že chlapec nemá inú štátnu príslušnosť, aby mohol byť uznaný za bez štátnej príslušnosti. Táto fakticky nesplniteľná požiadavka ho ponechala v stave de facto bezštátnosti a znemožnila mu získať holandské občianstvo – čo Výbor považoval za porušenie jeho práva ako maloletého na nadobudnutie štátnej príslušnosti podľa článku 24 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach.⁹

⁶ INTER-AMERICAN COURT OF HUMAN RIGHTS: Case of the Girls Yean and Bosico v. Dominican Republic. Judgment of September 8, 2005. In: Corte Interamericana de Derechos Humanos [online]. Dostupné na internete: https://www.corteidh.or.cr/docs/casos/articulos/seriec_130_ing.pdf [cit. 2025-12-07].

⁷ WORSTER, W. T.: The Obligation to Grant Nationality to Stateless Children Under Treaty Law. In: Tilburg Law Review, roč. 24, 2019, č. 2, s. 204–216. ISSN 2211-0046.

⁸ HUMAN RIGHTS COMMITTEE: D.Z. v. Netherlands, Communication No. CCPR/C/130/D/2918/2016, rozhodnutie z 20. januára 2021. In: United Nations Treaty Body Jurisprudence Database [online]. Dostupné na internete: <https://juris.ohchr.org> [cit. 2025-12-07].

⁹ MEDZINÁRODNÝ PAKT O OBČIANSKÝCH A POLITICKÝCH PRÁVACH. OSN, 1966. In: Úrad vysokého komisára OSN pre ľudské práva [online]. Dostupné na internete: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-civil-and-political-rights> [cit. 2025-12-07].

Hoci pojem *de facto* bezštátnosť nie je výslovne definovaný v žiadnej zmluve, medzinárodné spoločenstvo uznáva jeho význam. Osobitne pri prijatí Dohovoru o znižovaní počtu osôb bez štátnej príslušnosti z roku 1961 štáty schválili rezolúciu, v ktorej vyzvali, aby sa s osobami *de facto* bez štátnej príslušnosti zaobchádzalo – pokiaľ je to možné – rovnako ako s osobami *de iure* bez štátnej príslušnosti, a tým im umožnili nadobudnúť účinnú štátnu príslušnosť.¹⁰ Inými slovami, aj keď dieťa nie je právne bez štátnej príslušnosti, ale fakticky mu chýba akákoľvek národná ochrana, štáty by mu mali poskytnúť rovnaké oprávnenia a ochranu, aké sa uplatňujú voči osobám bez štátnej príslušnosti. Tento zásadový prístup vychádza z chápania, že detská bezštátnosť – či už *de iure* alebo *de facto* – je v zásadnom rozpore s najlepším záujmom dieťaťa a s jeho ľudskou dôstojnosťou. Africký výbor pre práva a blahobyt dieťaťa vo svojom prelomovom rozhodnutí z roku 2011 dokonca označil bezštátnosť za „*antitézu najlepšieho záujmu dieťaťa*“.¹¹

Pre väčšiu zrozumiteľnosť tento článok používa pojem „deti bez štátnej príslušnosti“ ako zastrešujúci výraz pre maloletých v situácii *de iure* aj *de facto* bezštátnosti. Obe skupiny čelia podobným útrapám a právnym prekážkam. Treba však mať na pamäti, že deti *de iure* bez štátnej príslušnosti nemajú žiadne občianstvo, zatiaľ čo deti *de facto* bez štátnej príslušnosti môžu mať formálne priznanú štátnu príslušnosť, ktorá je však neúčinná a neposkytuje im žiadnu reálnu ochranu. Medzinárodné právo sa primárne venuje prvej skupine, no čoraz častejšie zaznievajú výzvy, aby sa riešila aj situácia druhej. Cieľ je spoločný: zabezpečiť, aby každé dieťa malo právo na štátnu príslušnosť, právnu identitu a ochranu, ktorú občianstvo prináša.

Príčiny a dôsledky detskej bezštátnosti

Prečo sa deti stále rodia alebo vyrastajú bez akejkoľvek štátnej príslušnosti, napriek existujúcim právnym zárukám? Príčiny detskej bezštátnosti sú rôznorodé a často vzájomne prepojené –

¹⁰ DOHOVOR O ZNIŽOVANÍ POČTU OSÔB BEZ ŠTÁTNEJ PRÍSLUŠNOSTI. OSN, 1961. In: Úrad vysokého komisára OSN pre utečencov [online]. Dostupné na internete: <https://www.unhcr.org/media/1961-dohovor-o-znizovani-poctu-osob-bez-statnej-prislusnosti> [cit. 2025-12-07].

¹¹ AFRICAN COMMITTEE OF EXPERTS ON THE RIGHTS AND WELFARE OF THE CHILD: Children of Nubian Descent in Kenya v. Kenya, Communication No. Com/002/2009, rozhodnutie z 22. marca 2011. In: African Children's Charter Monitoring Project [online]. Dostupné na internete: <https://www.acerwc.africa/decisions/> [cit. 2025-12-07]

zahŕňajú medzery v právnych predpisoch, administratívne postupy, diskrimináciu a historické okolnosti.

Jednou z hlavných príčin je kolízia medzi vnútroštátnymi právnymi úpravami o štátnom občianstve. Každý štát si určuje vlastné pravidlá, ktoré spravidla vychádzajú z princípu pôvodu (*ius sanguinis*), narodenia na území (*ius soli*), alebo z ich kombinácie. Ak sa tieto pravidlá navzájom neprekrývajú, môže sa dieťa ocitnúť mimo akéhokoľvek občianskoprávneho rámca. Napríklad ak sa dieťa narodí v krajine, ktorá neuznáva právo na občianstvo pri narodení, a zároveň krajina pôvodu jeho rodičov odmieta priznať občianstvo, pretože rodičia sa tam nenarodili alebo v nej nemajú trvalý pobyt, môže sa takéto dieťa stať bez štátnej príslušnosti. Takéto právne medzery vedú k vzniku mnohých tzv. bezštátnych narodení po celom svete.

Ďalším významným faktorom je nástupníctvo štátov alebo ich rozpad, ktorý môže mať za následok, že deti zostanú bez štátnej príslušnosti – ako to bolo v 90. rokoch na Balkáne a v bývalom Sovietskom zväze, kde deti príslušníkov menšín neboli uznané za občanov novovzniknutými nástupníckymi štátmi.

Ďalšou príčinou detskej bezštátnosti sú diskriminačné zákony o štátnej príslušnosti, predovšetkým na základe pohlavia alebo etnickej príslušnosti. K roku 2025 približne 24 štátov – najmä v oblasti Blízkeho východu, Afriky a Ázie – neposkytujú matkám rovnaké práva ako otcom pri prenose štátnej príslušnosti na svoje deti alebo im v tom ukladajú prísne obmedzenia.¹² V takýchto štátoch, ak je otec dieťaťa bez štátnej príslušnosti, neznámy alebo cudzinec, a matka podľa zákona nemôže odovzdať svoje občianstvo, môže sa dieťa ocitnúť bez akejkolvek štátnej príslušnosti. Historicky bola táto situácia bežná v mnohých arabských štátoch a častiach Ázie, hoci v súčasnosti prebiehajú snahy o reformu.

Príkladom je Nepál, kde rodovo diskriminačná legislatíva ponechala aktivistku Nehu Gurung bez štátnej príslušnosti, pretože nemohla zdediť nepálske občianstvo po svojej matke (a jej zahraničný otec bol neprítomný), čo jej znemožnilo dokonca aj účasť na prijímacej skúške na lekársku

¹² UN HIGH COMMISSIONER FOR REFUGEES – UN WOMEN: Background Note on Gender Equality, Nationality Laws and Statelessness. 2025. [online]. Dostupné na internete: <https://www.refworld.org/reference/reports/unhcr/2025/en/149603> [cit. 2025-12-07].

fakultu.¹³ V súčasnosti štáty ako Katar, Kuvajt, Brunej, Somálsko či Eswatini naďalej vo väčšine prípadov odopierajú ženám možnosť preniesť štátnu príslušnosť na svoje deti, a približne 18 ďalších štátov ju umožňuje len vo veľmi obmedzených situáciách. Tieto zákony sú priamym zdrojom nových prípadov bezštátnosti a čelia medzinárodnej kritike za to, že prispievajú k prehlbovaniu bezštátnosti a porušovaniu práv detí.

Diskriminácia na základe etnického alebo rasového pôvodu v oblasti občianskoprávných politík zohráva podobne významnú úlohu. Klasickým príkladom sú praktiky Dominikánskej republiky voči deťom haitského pôvodu narodeným na jej území, ktorým bolo občianstvo fakticky odopreté vo veľkom rozsahu.

Absencia registrácie narodenia a dokladov totožnosti predstavuje ďalší praktický faktor, ktorý významne prispieva k vzniku bezštátnosti. Bez úradného záznamu o narodení dieťaťa alebo o jeho rodičoch môže byť znemožnené preukázať nárok na akúkoľvek štátnu príslušnosť. Tento problém je obzvlášť závažný v marginalizovaných komunitách, v oblastiach postihnutých konfliktom alebo medzi utečencami. Napríklad deti utečencov narodené v exile často nemajú svoje narodenie zaregistrované, pretože miestne úrady sú nedostupné, pričom krajina pôvodu rodičov môže vyžadovať registráciu narodenia na domácej pôde ako podmienku pre priznanie občianstva. Takáto patová situácia môže viesť k tomu, že dieťa zostane bez dokladov a bez štátnej príslušnosti.

Na globálnej úrovni sa úsilie o univerzálnu registráciu narodení – v rámci Cieľa trvalo udržateľného rozvoja 16.9 („právna identita pre všetkých vrátane registrácie narodení“) – zakladá na uznaní, že evidovanie narodení je kľúčové pre predchádzanie bezštátnosti. UNICEF a UNHCR varujú, že deti bez registrácie narodenia „*sa môžu ocitnúť bez štátnej príslušnosti, čo ich vystavuje riziku vykorisťovania*“, pričom zdôrazňujú, že registrácia narodenia je často prvým krokom k potvrdeniu právnej identity a občianstva dieťaťa.¹⁴

¹³ UNHCR: Mother's struggle helps drive national movement for legal identity in Nepal. In: UNHCR News Stories [online], 9 October 2024 [cit. 2025-12-07]. Dostupné na internete: <https://www.unhcr.org/news/stories/mother-s-struggle-helps-drive-national-movement-legal-identity-nepal>

¹⁴ UN: Committee on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families – Committee on the Rights of the Child: Joint general comment No. 4 (2017) / No. 23 (2017) on State obligations regarding the human rights of children in the context of international migration in countries of origin, transit, destination and return. Geneva : UN, 16. november 2017 [online]. Dostupné na internete: <https://documents.un.org/access.nsf/get?DS=CRC%2fC%2fGC%2f23&Lang=E&Open=> (PDF dokument) [cit. 2025-12-07]

Okrem príčin zakotvených v právnych a administratívnych systémoch zvyšujú riziko detskej bezštátnosti aj nútený presun obyvateľstva a migrácia. Konflikt v Sýrii napríklad spôsobil, že tisíce detí sa narodili sýrskym utečenkám v hostiteľských krajinách, ktorých právne úpravy o štátnej príslušnosti nebrali do úvahy ich špecifickú situáciu. V niektorých európskych krajinách bol v rokoch 2015 – 2016 zaznamenaný výrazný nárast počtu detí utečencov bez štátnej príslušnosti.¹⁵

V niektorých prípadoch sa deti príslušníkov extrémistických skupín (napríklad tzv. Islamského štátu) ocitli v stave, keď ich neuznával za občanov žiadny štát. Jedna z nedávnych štúdií dokonca skúmala, či by deti narodené na území pod kontrolou ISIS, ktoré nemajú nárok na občianstvo v žiadnom štáte, mohli získať azyl práve z dôvodu svojej bezštátnosti.¹⁶ Hoci ide o mimoriadne zložité prípady, poukazujú na to, ako vojna a vysídlenie môžu viesť k vytváraniu celých generácií detí v situácii de facto bez štátnej príslušnosti.

Aké dôsledky má pre dieťa skutočnosť, že nemá štátnu príslušnosť? Jednoducho povedané, bezštátnosť stavia dieťa do výrazne znevýhodnenej pozície už od narodenia. Deti bez štátnej príslušnosti často nemajú prístup k základným právam a verejným službám – môže im byť odopreté vzdelanie, zdravotná starostlivosť alebo sociálne dávky, ktoré sú podmienené preukázaním občianstva. Napríklad v prípade *Yean a Bosico* dievčatám nebolo umožnené získať rodné listy a jednej z nich bol odmietnutý zápis do školy výlučne z dôvodu jej bezštátnosti. Podobne deti komunity Núbijcov v Keni mali preukázateľne obmedzený prístup k vzdelaniu, zdravotnej starostlivosti a dokonca aj k základnej hygiene, čo ich odsúvalo do chudobných a zanedbaných oblastí bez služieb.

Bezštátnosť je často sprevádzaná diskrimináciou a sociálnym vylúčením – deti bez dokladov čelia stigmatizácii a sú zraniteľné voči vykorisťovaniu, detskej práci či obchodovaniu s ľuďmi. Keďže im chýba akýkoľvek právny status, ich rodiny žijú v neustálom strachu z policajnej kontroly alebo zadržania. V každodennom živote sa tak bez identifikačných dokladov stávajú rizikovými aj bežné činnosti, ako je cestovanie či zriadenie bankového účtu.

¹⁵ UNICEF: Uprooted: The growing crisis for refugee and migrant children. New York: UNICEF, September 2016 [online]. Dostupné na internete: https://data.unicef.org/wp-content/uploads/2021/04/Uprooted_The-Growing-Crisis-for-Refugee-and-Migrant-Children_report.pdf [cit. 2025-12-07].

¹⁶ LUQUERNA, A.: The Children of ISIS: Statelessness and Eligibility for Asylum under International Law. In: Chicago Journal of International Law, roč. 21, 2020, č. 1, s. 148–193. ISSN 1529-0816.

Možno najťažším dôsledkom bezštátnosti je však psychologický dopad na vývin dieťaťa a jeho vnímanie vlastnej identity. Deti bez štátnej príslušnosti často opisujú svoj život ako existenciu v právnom limbe – vyrastajú s vedomím, že z pohľadu práva neexistujú nikde. Táto strata identity a pocitu príslušnosti – právo „mať práva“, ako to výstižne pomenovala Hannah Arendt – môže vážne ovplyvniť ich sebavedomie a budúce životné príležitosti. Africký výbor pre práva a blahobyt dieťaťa (ACERWC) v prípade Núbijcov konštatoval, že nejasný stav štátnej príslušnosti odsudzuje deti na neistú budúcnosť a porušuje ich právo na dôstojnosť a rozvoj.¹⁷

Bezštátne dieťa je často dieťa, ktoré zostáva spoločensky opomenuté. Ako to výstižne zhrnul UNICEF: „*Bezštátnosť bráni deťom naplno uplatniť ich práva.*“¹⁸ Odstránenie detskej bezštátnosti pritom nie je nereálny cieľ – ide o problém, ktorý možno riešiť jednoduchými a nenákladnými legislatívnymi opatreniami. Nasledujúce časti sa budú venovať právnym rámcom, ktoré existujú na riešenie tohto problému, a tomu, ako ich súdy a medzinárodné orgány v praxi uplatňujú – alebo zlyhávajú pri napĺňaní sľubu zabezpečiť každému dieťaťu štátnu príslušnosť.

Medzinárodný právny rámec - Právo každého dieťaťa na štátnu príslušnosť

Viacero medzinárodných nástrojov zakotvuje právo dieťaťa na nadobudnutie štátnej príslušnosti a usiluje sa predchádzať bezštátnosti. Tieto nástroje spolu vytvárajú sieť záväzkov, ktorá by – aspoň formálne – mala zabezpečiť, že žiadne dieťa sa nenarodí ani nezostane bez štátnej príslušnosti. Tento rámec zahŕňa univerzálne dohovory, špecializované zmluvy o bezštátnosti, regionálne dohovory a aj nezáväzné normy.

Dohovor z roku 1954 o postavení osôb bez štátnej príslušnosti bol prvým globálnym nástrojom, ktorý sa venoval problematike bezštátnosti.¹⁹ Poskytuje kľúčovú definíciu bezštátnej osoby ako osoby, ktorá nie je považovaná za štátneho príslušníka žiadnym štátom podľa jeho právneho

¹⁷ INŠTITÚT PRE ĽUDSKÉ PRÁVA A ROZVOJ V AFRIKE – OPEN SOCIETY JUSTICE INITIATIVE: Children of Nubian Descent in Kenya v. Kenya. Communication No. 002/Com/002/2009, rozhodnutie African Committee of Experts on the Rights and Welfare of the Child (ACERWC), 22. marca 2011 [online]. Dostupné na internete: <https://www.justiceinitiative.org/litigation/children-nubian-descent-kenya-v-kenya> [cit. 2025-12-07].

¹⁸ UNICEF: Ending childhood statelessness in Europe [online]. UNICEF, 2019. Dostupné na internete: <https://www.unicef.org/eca/media/8086/file> [cit. 2025-12-07].

¹⁹ DOHOVOR O POSTAVENÍ OSÔB BEZ ŠTÁTNEJ PRÍSLUŠNOSTI. OSN, 1954. In: Úrad vysokého komisára OSN pre utečencov [online]. Dostupné na internete: <https://www.unhcr.org/media/1954-konvencia-o-statuse-osob-bez-statnej-prislusnosti> [cit. 2025-12-07].

poriadku. Okrem toho stanovuje minimálne štandardy zaobchádzania s osobami bez štátnej príslušnosti – v oblastiach ako vzdelávanie, zamestnanie či vydávanie cestovných dokladov – obdobne ako pri utečencoch. Pokiaľ ide o deti, význam tohto dohovoru spočíva v tom, že zabezpečuje, aby im bol priznaný aspoň základný prístup k právam na území, kde sa nachádzajú.

Dohovor o znižovaní počtu osôb bez štátnej príslušnosti z roku 1961 je kľúčový medzinárodný nástroj zameraný na prevenciu vzniku nových prípadov bezštátnosti.²⁰ Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami, sa zaväzujú prijať konkrétne opatrenia, najmä v súvislosti s deťmi. Článok 1 stanovuje povinnosť priznať štátnu príslušnosť osobám narodeným na území štátu, ktoré by inak zostali bez štátnej príslušnosti – buď automaticky pri narodení, alebo na základe žiadosti najneskôr do dosiahnutia plnoletosti. Táto klauzula v praxi zabezpečuje, aby *ius soli* fungovalo ako záchranná sieť tam, kde zlyhá *ius sanguinis*. Článok 4 sa venuje nájdencom – teda deťom nájdeným bez známeho pôvodu – a predpokladá, že majú štátnu príslušnosť krajiny, v ktorej boli nájdené, aby sa predišlo ich bezštátnosti. Ďalšie ustanovenia zakazujú zbavenie štátneho občianstva, ak by to viedlo k bezštátnosti, s výnimkou úzkych výnimiek, ako je podvod. Dohovor taktiež chráni deti pred stratou občianstva v dôsledku konania rodičov a požaduje zachovanie štátnej príslušnosti, pokiaľ je to možné. Poučením z minulých krívd je aj článok 9, ktorý výslovne zakazuje zákony odopierajúce štátnu príslušnosť z dôvodu rasy, etnického pôvodu, náboženstva alebo politického presvedčenia – ako reakciu na prípady denacionalizácie (napr. počas apartheidu alebo voči menšinám). K roku 2025 dohovor ratifikovalo 82 štátov, čo obmedzuje jeho dosah. Napriek tomu sa jeho ustanovenia často považujú za najlepšiu prax aj mimo okruh signatárov.

Takmer univerzálna ratifikácia **Dohovoru o právach dieťaťa** (s výnimkou jediného štátu) robí z tejto zmluvy základný pilier v oblasti práv detí, vrátane práva na štátnu príslušnosť.²¹ Článok 7 CRC výslovne stanovuje, že „*Každé dieťa je registrované ihneď po narodení a má od narodenia právo na meno, právo na štátnu príslušnosť, a pokiaľ to je možné, právo poznať svojich rodičov a právo na ich starostlivosť.*“ Zároveň zaväzuje štáty zabezpečiť realizáciu týchto práv najmä v prípadoch, keď by dieťa inak zostalo bez štátnej príslušnosti. Táto formulácia jednoznačne

²⁰ DOHOVOR O ZNIŽOVANÍ POČTU OSÔB BEZ ŠTÁTNEJ PRÍSLUŠNOSTI. OSN, 1961. In: Úrad vysokého komisára OSN pre utečencov [online]. Dostupné na internete: <https://www.unhcr.org/media/1961-dohovor-o-znizovani-poctu-osob-bez-statnej-prislusnosti> [cit. 2025-12-07].

²¹ ORGANIZÁCIA SPOJENÝCH NÁRODOV: Dohovor o právach dieťaťa. Prijatý Valným zhromaždením OSN 20. novembra 1989. New York: OSN, 1989 [online]. Dostupné na internete: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-child> [cit. 2025-12-07].

usmerňuje štáty k tomu, aby kládli dôraz na prevenciu bezštátnosti pri narodení. Ďalej článok 8 CRC chráni právo dieťaťa zachovať si svoju identitu – vrátane štátnej príslušnosti – a zaväzuje štáty poskytnúť pomoc a ochranu v prípadoch, keď bolo dieťa protiprávne zbavené niektorého z prvkov svojej identity. Všetky tieto ustanovenia sú posilnené princípom najlepšieho záujmu dieťaťa, zakotveným v článku 3 CRC, ktorý požaduje, aby najlepší záujem dieťaťa bol prvoradým hľadiskom pri všetkých rozhodnutiach týkajúcich sa detí. Tento princíp podporuje výklad, podľa ktorého priznanie štátnej príslušnosti – alebo zabránenie bezštátnosti – je vždy v najlepšom záujme dieťaťa. Spoločne tieto články vytvárajú silný normatívny rámec: deti majú právo na štátnu príslušnosť a štáty sú povinné konať tak, aby toto právo zabezpečili, najmä prostredníctvom prevencie bezštátnosti od narodenia.

Ďalším široko ratifikovaným nástrojom, ktorý zakotvuje právo dieťaťa na štátnu príslušnosť, je **Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach**. Článok 24 ods. 3 ICCPR ustanovuje, že „každé dieťa má právo nadobudnúť štátnu príslušnosť“.²² Ide o právne záväzný záväzok pre zmluvné štáty. Pakt síce výslovne neurčuje, ktorý štát má občianstvo priznať – ponecháva túto otázku vnútroštátnej úprave – no Výbor OSN pre ľudské práva (orgán monitorujúci plnenie paktu) vo svojej výkladovej praxi opakovane zdôraznil, že článok 24 zaväzuje štáty prijať pozitívne opatrenia na predchádzanie bezštátnosti. Prelomovým rozhodnutím v tejto oblasti bol prípad D.Z. proti Holandsku z roku 2021, v ktorom Výbor prvýkrát v praxi uplatnil článok 24 ods. 3 v konkrétnom prípade dieťaťa bez štátnej príslušnosti.²³ Holandsko podľa Výboru porušilo právo dieťaťa na získanie štátnej príslušnosti tým, že neposkytovalo žiadny právny mechanizmus na uznanie bezštátnosti ani na následné udelenie občianstva. Výbor zároveň konštatoval, že štáty nesmú klásť na deti neprimeranú dôkaznú povinnosť, pokiaľ ide o preukazovanie bezštátnosti, a že samotná absencia postupu, ktorý by umožnil bezštátnemu dieťaťu nadobudnúť štátnu príslušnosť, predstavuje porušenie práv podľa paktu. Toto rozhodnutie – historicky prvé svojho druhu podľa článku 24 – potvrdzuje, že právo na štátnu príslušnosť možno uplatňovať a presadzovať aj v rámci medzinárodného systému ochrany ľudských práv. Zároveň kladie dôraz na

²² ORGANIZÁCIA SPOJENÝCH NÁRODOV: Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach (International Covenant on Civil and Political Rights – ICCPR). New York, 19. decembra 1966 (v platnosť vstúpil 23. marca 1976) 999 UNTS 171

²³ HUMAN RIGHTS COMMITTEE: D.Z. v. Netherlands, Communication No. CCPR/C/130/D/2918/2016, rozhodnutie z 20. januára 2021. In: United Nations Treaty Body Jurisprudence Database [online]. Dostupné na internete: <https://juris.ohchr.org> [cit. 2025-12-07].

povinnosť štátov odstrániť legislatívne a administratívne nedostatky, ktoré udržiavajú deti v stave bez štátnej príslušnosti.

Okrem základných nástrojov v oblasti bezštátnosti existuje viacero ďalších medzinárodných zmlúv, ktoré síce priamo neustanovujú komplexné riešenia statelessness, no nepriamo posilňujú právo dieťaťa na štátnu príslušnosť a právnu identitu. Spoločne prispievajú k formovaniu medzinárodného konsenzu, že žiadne dieťa – bez ohľadu na pôvod, postavenie rodičov či zdravotný stav – by nemalo zostať bez občianstva.

Článok 9 **Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien (CEDAW)** (1979) zaväzuje štáty zabezpečiť ženám rovnaké práva ako mužom pri prenose štátnej príslušnosti na ich deti.²⁴ Toto ustanovenie priamo reaguje na problém rodovo podmienenej bezštátnosti, ktorý bol vyššie rozobratý – najmä v prípadoch, keď právny poriadok štátu neumožňuje matkám odovzdať občianstvo ich potomkom. Dohovor tým prispieva k odstraňovaniu zákonov a praktík, ktoré súdne inštitúcie aj ľudskoprávne orgány opakovane označili za diskriminačné a nezlučiteľné s princípom rovnosti. Článok 18 **Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím (CRPD)** (2006) zaručuje, že deti so zdravotným postihnutím majú právo na registráciu narodenia a nadobudnutie štátnej príslušnosti na rovnakom základe ako ostatné deti.²⁵ Tento záväzok reflektuje riziko, že deti so zdravotným postihnutím môžu byť vylúčené z evidencie narodení, skryté pred spoločnosťou alebo zanedbané – čo ich vystavuje riziku de facto bezštátnosti. Článok 29 **Medzinárodného dohovoru o ochrane práv všetkých migrujúcich pracovníkov a členov ich rodín** (1990) priznáva deťom migrujúcich pracovníkov právo na meno, registráciu narodenia a štátnu príslušnosť.²⁶ Hoci tento dohovor zatiaľ nezaznamenal univerzálnu ratifikáciu a viaceré hostiteľské krajiny migrácie nie sú jeho zmluvnými stranami, predstavuje dôležitý nástroj na ochranu práv detí žijúcich v transnacionálnych, často právne neistých situáciách. Tieto dohovory síce neprinášajú priamy nárok na štátnu príslušnosť v každom konkrétnom prípade, no významne prispievajú k normatívnej sile myšlienky, že právo na právnu identitu, vrátane štátnej príslušnosti,

²⁴ ORGANIZÁCIA SPOJENÝCH NÁRODOV: Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien (CEDAW – Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women). New York, 18. december 1979

²⁵ ORGANIZÁCIA SPOJENÝCH NÁRODOV: Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím (CRPD – Convention on the Rights of Persons with Disabilities). New York, 13. decembra 2006. In: United Nations Treaty Series, 2515 UNTS 3, 46 ILM 443 (2006)

²⁶ ORGANIZÁCIA SPOJENÝCH NÁRODOV: Medzinárodný dohovor o ochrane práv všetkých migrujúcich pracovníkov a členov ich rodín (International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families). New York, 18. december 1990. In: United Nations Treaty Series, vol. 2220, s. 3 a nasl.

je univerzálne a nesmie byť podmienené pohlavím rodičov, zdravotným postihnutím, či migračným statusom rodiny.

Medzinárodný právny rámec jednoznačne potvrdzuje, že deti majú právo na štátnu príslušnosť a že štáty sú povinné predchádzať detskej bezštátnosti a znižovať jej výskyt prostredníctvom rôznych opatrení. Teoreticky platí, že každé dieťa, ktorému hrozí bezštátnosť, má právo získať štátnu príslušnosť – či už zo strany štátu narodenia, štátu pôvodu rodičov, alebo za určitých okolností aj tretieho štátu. Napriek tomu pretrvávajúci výskyt detí bez štátnej príslušnosti poukazuje na zásadnú priepasť medzi právnou úpravou a realitou. V nasledujúcej časti sa preto pozrieme na to, ako tieto normy interpretovali a uplatňovali súdy a kvázisúdne orgány po celom svete. Ich judikatúra odhaľuje jednak sľubný vývoj v ochrane práva na štátnu príslušnosť, no zároveň aj pretrvávajúce nedostatky, ktoré bránia tomu, aby sa toto právo stalo v praxi naplnenou realitou a nie len prázdny vyhlásením pre deti bez štátnej príslušnosti.

Ako sa súdy vyrovnávajú s detskou bezštátnosťou

Medzinárodné a regionálne súdy, ako aj zmluvné orgány OSN pre ľudské práva, sa čoraz častejšie zaoberajú prípadmi bezštátnosti – pričom mnohé z nich sa týkajú práve detí. Takýmto spôsobom vdýchli život právu na štátnu príslušnosť, ktoré sa z abstraktného princípu premieňa na konkrétne vymáhateľné právo. Táto časť sa zameriava na judikatúru, ktorá odráža, ako súdna prax reaguje na problém detí bez štátnej príslušnosti. Tieto prípady ukazujú, že právo na štátnu príslušnosť prestáva byť len deklarativným záväzkom – súdy ho čoraz častejšie chápú ako súčasť širšieho rámca ľudských práv, ktorého nedodržiavanie má konkrétne právne následky pre štáty.

Európsky súd pre ľudské práva (ESLP) dohliada na dodržiavanie Európskeho dohovoru o ľudských právach (EDLP), ktorý – na rozdiel od iných medzinárodných zmlúv – neobsahuje výslovné právo na štátnu príslušnosť. Táto absencia spôsobovala, že prvé pokusy riešiť bezštátnosť detí prostredníctvom ESLP boli neúspešné. V známom prípade *Karashev proti Fínsku* (1999) ruská rodina namietala, že odmietnutie udelenia fínskeho občianstva ich dieťaťu, narodenému na území

Fínska, porušilo Dohovor. Súd však sťažnosť vyhlásil za neprípustnú, keďže EDLP neposkytuje samostatné právo na nadobudnutie štátnej príslušnosti.²⁷

V posledných dvoch desaťročiach sa však judikatúra posunula a ESĽP našiel nepriamu cestu, ako sa k otázke štátnej príslušnosti vyjadrovať – a to prostredníctvom článku 8 (právo na súkromný a rodinný život) a článku 14 (zákaz diskriminácie). Ak odmietnutie občianstva zasahuje do identity jednotlivca alebo je sprevádzané diskriminačným zaobchádzaním, Súd už neváha zasiahnuť.

Genovese proti Malte (2011) predstavuje prelomové rozhodnutie v oblasti detskej bezštátnosti a štátnej príslušnosti.²⁸ V tomto prípade dieťa narodené mimo manželstva britskej matke a maltskému otcovi nemohlo získať maltské občianstvo, pretože podľa vtedajšieho maltského práva mohol otec preniesť občianstvo len v prípade, že bol v čase narodenia s matkou zosobášený. Výsledkom bola diskriminácia na základe rodinného statusu. ESĽP uznal, že hoci článok 8 negarantuje samostatné právo na občianstvo, otázka prístupu k štátnej príslušnosti patrí do rámca „súkromného života“, keďže priamo ovplyvňuje sociálnu identitu jednotlivca. Súd zároveň skonštatoval porušenie článku 14 v spojení s článkom 8 z dôvodu diskriminácie na základe pôvodu narodenia (v manželskom alebo nemanželskom zväzku). Rozsudok vyslal jasný signál: ak štát udeľuje občianstvo určitým skupinám detí, nemôže ho bez objektívneho a rozumného odôvodnenia odoprieť inej skupine detí len z dôvodu ich rodinného postavenia. Tento prípad sa stal prvým v histórii, v ktorom ESĽP výslovne uznal, že diskriminačné odopretie občianstva môže porušovať EDLP.

Hoti proti Chorvátsku (2018) je ďalším významným rozhodnutím, hoci sa týkal dospelého muža, ktorý žil ako bezštátny v Chorvátsku takmer štyridsať rokov.²⁹ V dôsledku právnych prekážok nemohol získať ani pobytové oprávnenie, ani žiadny status, ktorý by mu umožnil legálny život. ESĽP rozhodol, že takýto stav právnej neistoty a dlhodobého vylúčenia porušil jeho právo na súkromný život podľa článku 8. Súd uznal, že bezštátnosť a absencia dokumentov vytvárajú „stav neustálej neistoty a sociálnej izolácie“, ktorý priamo narúša osobnú identitu jednotlivca a jeho

²⁷ EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS: *Karashev v. Finland*, Application No. 31414/96, 12. január 1999 [online]. In: HUDOC databáza. Dostupné na internete: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-4592> [cit. 2025-12-07].

²⁸ EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS: *Genovese v. Malta*, Application No. 53124/09, rozsudok 11. októbra 2011, nadobudol právoplatnosť 11. januára 2012. In: HUDOC database [online]. Dostupné na internete: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-106785> [cit. 2025-12-07].

²⁹ EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS: *Hoti v. Croatia*, Application No. 63311/14, 26. apríla 2018. In: HUDOC-databáza [online]. Dostupné na internete: [https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:\[%22001-182448%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-182448%22]}) [cit. 2025-12-07].

možnosť budovať si vzťahy a zázemie. Tento precedens je osobitne dôležitý aj pre deti – pretože ak takýto zásah do identity dospelého jednotlivca predstavuje porušenie Dohovoru, o to väčší môže byť bezprávne právne vákuum neudržateľné v prípade dieťaťa, ktoré zostáva v limbe bez dokladov a ochrany. Štáty sú tak povinné aktívne konať a neniesť deti v situácii právnej neistoty.

Jeden z najvýznamnejších nedávnych rozsudkov Európskeho súdu pre ľudské práva týkajúci sa detskej bezštátnosti predstavuje prípad *Hashemi a iní proti Azerbajdžanu* z roku 2022.³⁰ Išlo o skupinu utečencov pochádzajúcich z Afganistanu a Pakistanu, ktorých deti sa narodili na území Azerbajdžanu. V čase ich narodenia platil v Azerbajdžane zákon, podľa ktorého každá osoba narodená na území štátu nadobúda štátnu príslušnosť (*ius soli*). Právny nárok týchto detí na azerbajdžanské občianstvo bol teda jasne zakotvený v platnom práve. Napriek tomu miestne úrady odmietli deťom vydať rodné listy a doklady totožnosti – výlučne z dôvodu, že ich rodičia boli cudzinci. Tým im fakticky odopreli uznanie občianstva, ktoré im podľa zákona prináležalo. Domáce súdy tento postup potvrdili bez toho, aby sa opierali o akýkoľvek výslovný zákonný základ. Európsky súd konštatoval, že Azerbajdžan svojvoľne odmietol týmto deťom občianstvo, čím porušil ich právo na súkromný život podľa článku 8 Dohovoru. Zdôraznil, že samotný vnútroštátny právny predpis jasne priznával štátnu príslušnosť deťom narodeným na území štátu, a že úradníci svojím postupom konali v rozpore so zákonom. Nepriznanie občianstva a nevydanie dokladov nebolo sprevádzané žiadnymi procesnými zárukami, čím išlo o svojvoľný zásah do práv detí. Súd priznal sťažovateľom náhradu škody a zároveň fakticky požadoval, aby Azerbajdžan napravil porušenie tým, že deťom zabezpečí uznanie občianstva a vydanie identifikačných dokladov.

Medziamerický systém ochrany ľudských práv patrí medzi najprogresívnejšie v oblasti uznania práva na štátnu príslušnosť ako základného ľudského práva, osobitne v kontexte detí. Americký dohovor o ľudských právach výslovne chráni právo na štátnu príslušnosť (článok 20) a zaväzuje štáty predchádzať bezštátnosti osôb narodených na ich území. Medziamerický súd pre ľudské práva (IACtHR) využil tieto ustanovenia na vydanie niekoľkých prelomových rozsudkov, ktoré zásadne ovplyvnili právne myslenie v oblasti bezštátnosti.

³⁰ EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS: *Hashemi and Others v. Azerbaijan*, nos. 1480/16 and 6 others, judgment 13 January 2022. In: HUDOC database [online]. Dostupné na internete: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-215076%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-215076%22]}) [cit. 2025-12-07].

Rozsudok *Yean a Bosico proti Dominikánskej republike* predstavuje zásadný obrat v ochrane detí pred bezštátnosťou. Dve dievčatá – Dilcia Yean a Violeta Bosico – sa narodili v 90. rokoch v Dominikánskej republike rodičom haitského pôvodu s dlhodobým pobytom v krajine. V zmysle platného zákona im mal byť priznaný dominikánsky pasívne občiansky status (*ius soli*), s výnimkou detí osôb v tranzite – čo sa pôvodne týkalo len krátkodobých návštevníkov. Úrady však svojevolne zaradili ich rodičov medzi osoby v tranzite, a tým dievčatám odmietli vydať rodné listy a uznať občianstvo. Jedna z dievčat nemohla nastúpiť do školy, pretože nemala oficiálny doklad o narodení. Súdnou cestou sa prípad dostal pred IACtHR, ktorý rozhodol, že Dominikánska republika porušila článok 20 (právo na štátnu príslušnosť), článok 18 (právo na identitu), článok 24 (rovnosť pred zákonom), a článok 1.1 (zákaz diskriminácie) Amerického dohovoru. Súd konštatoval, že interpretácia výnimky „v tranzite“ bola svojvoľná a slúžila na etnické vylúčenie osôb haitského pôvodu. Odopretie občianstva malo diskriminačný charakter a bolo v rozpore s princípom, že deti narodené na území štátu, ktoré by inak boli bez štátnej príslušnosti, musia byť uznané ako občania. Hoci samotné dievčatá neskôr dokumenty získali, širší problém pretrvával. V roku 2013 totiž dominikánsky ústavný súd vydal kontroverzné rozhodnutie, ktoré spätne zbavilo občianstva desaťtisíce osôb haitského pôvodu – čo vyvolalo medzinárodné odsúdenie. Napriek tomu zostáva prípad Yean a Bosico kľúčovým precedensom a výstrahou pred etnicky motivovanou denacionalizáciou detí.

Postoj medziamerického súdu sa opiera o ústavné tradície viacerých latinskoamerických štátov, ktoré vo veľkej miere uplatňujú princíp *jus soli* a aktívne sa zapojili do kampaní na odstránenie bezštátnosti. Napríklad Kostarika a Brazília po uvedených rozsudkoch prijali opatrenia, aby zabránili tomu, aby deti neznámeho pôvodu alebo nájdené deti zostali bez občianstva. Rozhodnutia IACtHR, osobitne prípad Yean a Bosico, sú dnes všeobecne uznávané ako autoritatívne zdroje v akademických debatách o práve na štátnu príslušnosť a sú pravidelne citované aj mimo amerického regiónu ako príklad dobrej praxe v oblasti ochrany detí pred bezštátnosťou.

Africká charta práv a blaha dieťaťa (ACRWC) predstavuje jeden z najsilnejších regionálnych nástrojov, pokiaľ ide o výslovné uznanie práva dieťaťa na štátnu príslušnosť. Článok 6 Charty nielen garantuje toto právo, ale zároveň kladie dôraz na prevenciu bezštátnosti už pri narodení. V kontexte detí považuje odmietnutie štátnej príslušnosti za porušenie princípu najlepšieho záujmu dieťaťa a princípu nediskriminácie. Prípad *IHRDA a OSJI (v mene núbijských detí) proti Keni*

(2011) sa týkal detí z komunity Núbijcov v Keni – skupiny historicky marginalizovanej, pôvodne privezenej do krajiny zo Sudánu počas koloniálnej éry.³¹ Napriek viac než storočnej prítomnosti v krajine Núbijci často nedostávali uznanie štátnej príslušnosti, a ich deti neboli po narodení evidované ako občania. Naopak, museli čakať do 18 rokov a následne absolvovať zdĺhavý a diskriminačný proces „overovania“ identity, ktorý viedol k priet'ahom alebo odmietnutiam, pričom mnoho detí zostávalo počas mladosti fakticky bez štátnej príslušnosti. ACERWC zistil, že Keňa porušila právo detí na štátnu príslušnosť (článok 6 Charty) a zásadu nediskriminácie. Analýza Výboru bola presvedčivá: poukázal na to, že všetky ostatné kenské deti majú legitímne očakávanie, že získajú občianstvo, zatiaľ čo núbijské deti takéto očakávanie nemajú z dôvodu náročného a zaťažujúceho procesu preverovania. Tento rozdiel bol vyhodnotený ako diskriminačný a nezlučiteľný s najlepším záujmom dieťaťa. Výbor jednoznačne konštatoval, že bezštátnosť je v zásadnom rozpore s najlepším záujmom dieťaťa a že kenská prax porušila právo dieťaťa nadobudnúť štátnu príslušnosť pri narodení. Takisto spojil odmietnutie štátnej príslušnosti s porušovaním ďalších práv – keďže u núbijských detí bez štátnej príslušnosti bolo zdokumentované obmedzené využívanie vzdelávania, bývania a zdravotnej starostlivosti, bolo porušené ich právo na rovnaký prístup k týmto službám.

ACERWC vydal podrobné nápravné opatrenia: Keňa musela zmeniť svoje zákony a postupy tak, aby núbijské deti mohli získať štátnu príslušnosť pri narodení, zaviesť nediskriminačný systém registrácie narodení a do šiestich mesiacov podať správu o vykonávaní týchto opatrení. Výbor dokonca poveril jedného zo svojich členov monitorovaním plnenia rozhodnutia. Takýto dôsledný mechanizmus dohľadu je v medzinárodnej justícii pomerne zriedkavý a poukazuje na závažnosť problému. V reakcii na rozhodnutie Keňa podnikla isté kroky (napríklad zvýšené vydávanie dokumentov v núbijských komunitách a prísľub legislatívnych reforiem), hoci podľa posledných správ niektoré diskrečné prekážky pretrvávali. Napriek tomu rozhodnutie v prípade Núbijských detí zostáva významným míľnikom: ide o rozhodnutie regionálneho afrického orgánu, ktorý potvrdil právo na štátnu príslušnosť v praktickej rovine a vyžadoval konkrétne kroky.

³¹ AFRICAN COMMITTEE OF EXPERTS ON THE RIGHTS AND WELFARE OF THE CHILD (ACERWC): Institute for Human Rights and Development in Africa (IHRDA) and Open Society Justice Initiative (on behalf of Children of Nubian Descent in Kenya) v. Kenya, Communication No. Com/002/2009, rozhodnutie z 22. marca 2011 [online]. Dostupné na internete: <https://www.ihrda.org/wp-content/uploads/2011/09/002-09-Nubian-children-v-Kenya-Eng.pdf> [cit. 2025-12-07].

V iných častiach Afriky sa Africká komisia pre ľudské a práva národov a novší Africký súd pre ľudské a práva národov zaoberali štátnou príslušnosťou v niekoľkých prípadoch (napr. v súvislosti so statusom občianstva osôb v Kamerune a Pobreží Slonoviny) a často odkazujú na právo na štátnu príslušnosť vo všeobecnej rovine. Africký súd napríklad v prípade *Anudo proti Tanzánii* (2018) riešil situáciu dospelého muža svojvoľne zbaveného tanzánijského občianstva; Súd uznal právo na štátnu príslušnosť ako neoddeliteľnú súčasť práva na právnu subjektivitu a osobnosť podľa Africkej charty a odsúdil vyhostenie osoby do bezštátneho limba.³² Hoci nešlo o detský prípad, rozsudok potvrdzuje trend, že africké inštitúcie považujú neopodstatnené odopretie občianstva za porušenie ľudských práv.

Africké ľudskoprávne orgány zdôraznili povinnosť predchádzať detskej bezštátnosti ako právny záväzok, opierajúc sa o regionálne aj univerzálne normy. Ich prístup často výslovne integruje zásadu najlepšieho záujmu dieťaťa a aspekty jeho rozvoja. Od Kene po Pobrežie Slonoviny tak vidíme posun smerom k zosúlad'ovaniu vnútroštátnych právnych úprav s princípom, že žiadne dieťa nemá zostať bez štátnej príslušnosti.

Napokon stojí za zmienku, že problematikou bezštátnosti sa zaoberajú aj vnútroštátne súdy v rôznych krajinách, pričom často čerpajú z medzinárodného práva. Napríklad súdy v Bangladéši rozhodovali v prospech uznania štátnej príslušnosti pre Bihari komunitu, ktorá bola dlhé roky fakticky bez štátnej príslušnosti, a súdy v Keni zas priznali občianstvo osobám bez štátnej príslušnosti, najmä bývalým utečencom, s dôrazom na najlepší záujem dieťaťa a medzinárodné štandardy.

Pozoruhodným prípadom z posledného obdobia je rozhodnutie španielskeho súdu z roku 2022, ktorým bola priznaná španielska štátna príslušnosť dieťaťu narodenému počas presunu medzi krajinami, bez dokladov – výlučne s cieľom zabrániť jeho bezštátnosti.³³ Tento rozsudok vyvolal veľkú pozornosť a potvrdzuje, že aj národné súdy čoraz častejšie vnímajú právo na štátnu príslušnosť ako základné právo dieťaťa, a sú ochotné vyplniť legislatívne medzery s cieľom

³² AFRICAN COURT ON HUMAN AND PEOPLES' RIGHTS: *Anudo Ochieng Anudo v. United Republic of Tanzania*, Application No. 012/2015, rozhodnutie 22. marca 2018 [online]. In: African Court on Human and Peoples' Rights. Dostupné na internete: <https://www.african-court.org/cpmt/storage/app/uploads/public/5f5/646/ef8/5f5646ef872cf510171393.pdf> [cit. 2025-12-07].

³³ AUDIENCIA PROVINCIAL DE GUIPÚZCOA: Sentencia 341/2022 (Appeal no. 2209/2022), 11. mája 2022. In: Court of Appeal of Gipuzkoa [online]. Dostupné na internete: <https://caselaw.statelessness.eu/caselaw/spain-court-appeal-gipuzkoa-appeal-no-22092022> [cit. 2025-12-07].

ochrániť dieťa pred právnym vákuom. Judikatúra naprieč rôznymi systémami ukazuje jasný vývoj smerom k uznaniu, že bezštátnosť je stav, ktorý musí právo napraviť, nie akceptovať. Súdny prítomne kreatívne využívajú existujúce ustanovenia o ľudských právach, aby zabezpečili právnu identitu pre deti bez občianstva – či už formou priameho príkazu na priznanie štátnej príslušnosti (ako v prípade medziamerickej alebo africkej judikatúry), alebo prostredníctvom konštatovania porušenia práv, ktoré vedie k legislatívnym zmenám (ako je to časté v európskom kontexte alebo v rozhodnutiach Výboru OSN pre ľudské práva).

Záver

Osud detí bez štátnej príslušnosti predstavuje hlbokú výzvu pre medzinárodný právny poriadok aj pre naše svedomie. Medzinárodné právo prostredníctvom súboru zmlúv a judikatúry jednoznačne uznalo, že každé dieťa má právo na štátnu príslušnosť a že bezštátnosti detí je potrebné predchádzať a odstraňovať ju. Od globálnych dohovorov až po regionálne nástroje ochrany ľudských práv panuje široká zhoda o normách, ktoré sú nevyhnutné – normy, ktoré požadujú, aby žiadne dieťa nezostalo bez štátnej príslušnosti, či už v dôsledku kolízie právnych predpisov alebo v dôsledku zámernej diskriminačnej politiky. Vývoj súdnej praxe – vrátane rozhodnutí súdov v Európe, Amerike, Afrike či orgánov OSN – tento princíp ďalej posilňuje a potvrdzuje, že odopretie štátnej príslušnosti dieťaťu môže predstavovať porušenie základných ľudských práv. Tieto súdy oživilí právne normy a v mnohých prípadoch donútili štáty prijať nápravné opatrenia a priznať deťom občianstvo a identitu, na ktorú majú nárok.

Ako však tento článok ukázal, medzi právom a realitou naďalej pretrvávajúci rozdiel. Každý rok sa tisíce detí rodia do právneho vákuu a milióny ďalších žijú bez výhod a ochrany, ktorú štátna príslušnosť prináša. Príčiny sú rôznorodé – od zastaraných právnych predpisov a administratívnej nečinnosti až po predsudky a politické zanedbanie. Prekonanie týchto prekážok si vyžaduje viac než len opakovanie právnych princípov; vyžaduje si cieľové reformy, dôsledné presadzovanie práva a predovšetkým humanitný záväzok k začleneniu.

Kriticky dôležitá je zmena pohľadu: deti by sa nikdy nemali posudzovať cez prizmu migračného statusu, etnického pôvodu či činov ich rodičov – predovšetkým sú to nositelia práv. Právo dieťaťa na štátnu príslušnosť je v podstate právom na miesto vo svete, právom byť uznaný ako niekto, kto

patrí do komunity a štátu. Keď je toto právo naplnené, otvára sa cesta k uplatneniu ďalších práv a životných príležitostí. Ak je však odmietnuté, dieťa zostáva pred zavretými dverami – často na okraji spoločnosti, bez uznania a bez perspektívy.

Povzbudzujúce trendy však dávajú dôvod na optimizmus. Medzinárodné kampane zvyšujú povedomie ako nikdy predtým; čoraz viac štátov novelizuje svoje zákony, aby odstránili právne medzery; a nové iniciatívy – ako napríklad Globálna aliancia za ukončenie bezštátnosti do roku 2030 – sú pripravené urýchliť konkrétne kroky. Narastá aj objem odbornej literatúry ponúkajúcej inovatívne riešenia – napríklad koncepcia, že štát narodenia nesie konečnú zodpovednosť za to, aby žiadne dieťa nezostalo bez štátnej príslušnosti, čo by v prípade všeobecného prijatia mohlo ukončiť spory o to, kto má udeliť občianstvo v nejasných prípadoch. Myšlienka, že každé dieťa by malo mať štátnu príslušnosť už pri narodení, sa dnes čoraz viac vníma nie ako idealistický cieľ, ale ako dosiahnuteľný štandard spravodlivosti. V tomto kontexte je nevyhnutné formulovať návrhy de lege ferenda, ktoré by odstránili pretrvávajúce právne a administratívne nedostatky v oblasti uznávania štátnej príslušnosti detí.

Najpriamejším riešením je, aby každý štát vo svojej právnej úprave o štátnej príslušnosti zakotvil záruky, ktoré zabránia detskej bezštátnosti. Kľúčové je univerzálne uplatňovanie princípu jus soli ako záchrannej siete pre deti, ktoré by inak zostali bez štátnej príslušnosti. V praxi to znamená, že ak sa dieťa narodí na území štátu A a pri narodení nezíska žiadnu inú štátnu príslušnosť, štát A by mu mal priznať svoje občianstvo – buď automaticky, alebo prostredníctvom jednoduchého registračného postupu krátko po narodení.

Štáty by sa mali aktívne usilovať o pristúpenie k Dohovorom z roku 1954 a 1961, pretože takýto krok predstavuje jasný záväzok a spravidla vedie k právnym auditom zabezpečujúcim súlad s medzinárodnými normami. Pre štáty, ktoré už k dohovorom pristúpili, je ďalším krokom ich vnútroštátna implementácia – čo môže zahŕňať prijatie legislatívy, ktorá priamo preberá zmluvné ustanovenia. Napríklad v zákone o štátnej príslušnosti by sa mohlo uviesť, že „dieťa narodené na území [štátu], ktoré by inak bolo bez štátnej príslušnosti, je občanom od narodenia.“

Štáty by mali vytvoriť formálne postupy na identifikáciu osôb bez štátnej príslušnosti na svojom území – vrátane detí – v súlade so smernicami UNHCR. Tieto postupy by mali byť ideálne prispôbené deťom, napríklad prostredníctvom zjednodušených dôkazných požiadaviek a zohľadnenia najlepšieho záujmu dieťaťa počas celého procesu. Po oficiálnom uznaní dieťaťa za

bez štátnej príslušnosti by mal existovať jasný a uskutočniteľný mechanizmus nadobudnutia občianstva. Napríklad štát by mohol umožniť, aby dieťa so statusom bez štátnej príslušnosti požiadalo o občianstvo po krátkom pobyte (výrazne kratšom než je štandardná naturalizačná lehota pre dospelých), alebo by mu mohlo byť občianstvo udelené automaticky.

Dosiahnutie 100 % registrácie narodení predstavuje zásadné preventívne opatrenie proti detskej bezštátnosti. Štáty by mali odstrániť všetky prekážky, ktoré bránia registrácii narodenia – napríklad poplatky, sankcie za oneskorenú registráciu alebo diskriminačné požiadavky voči určitým skupinám obyvateľstva (napr. povinnosť preukazovať právny status rodičov). Zavedenie mobilných registračných jednotiek, digitálnych systémov registrácie a osvetových kampaní v komunitách môže výrazne zvýšiť mieru registrácie, najmä v odľahlých alebo sociálne znevýhodnených oblastiach. Prepojenie registrácie narodení s poskytovaním iných služieb – napríklad zdravotnej starostlivosti – motivuje rodičov registrovať deti už v ranom veku. Zároveň musí byť zabezpečený prístupný a funkčný systém dodatočnej registrácie narodenia pre deti, ktoré neboli zaregistrované pri narodení, aby sa predišlo ich právnej neviditeľnosti.

V prípade detí, ktoré sú de facto bez štátnej príslušnosti alebo ktorých občiansky status je nejasný, by štáty mali zabezpečiť, aby požívali aspoň také práva a ochranu, aké prináležia občanom, kým sa ich situácia vyrieši. To znamená prístup k vzdelaniu, zdravotnej starostlivosti a ochranu pred vykorisťovaním, bez ohľadu na ich štátnu príslušnosť. Mnohé práva – ako napríklad právo na vzdelanie – sú v rámci medzinárodného práva univerzálne a nemožno ich odoprieť len preto, že dieťa nemá občianstvo.

Normatívne návrhy, ktoré boli predstavené – od legislatívnych reforiem po procesné inovácie – predstavujú praktické kroky na ceste k nulovej detskej bezštátnosti. Ich realizácia si vyžiada odhodlanie, finančné a personálne kapacity, ale niekedy aj odvahu postaviť sa zaužívaným postojom. Medzinárodná spolupráca bude pritom kľúčová, pretože bezštátnosť často presahuje hranice jednotlivých štátov. Odmena je však nesmierna: ukončenie detskej bezštátnosti znamená predísť celoživotným ujám a zároveň uvoľniť potenciál nespočetného množstva mladých ľudských životov. Predstavovalo by to aj významné víťazstvo v oblasti ľudských práv, dôkaz, že medzinárodné spoločenstvo dokáže spojiť sily a vyriešiť problém, ktorý v 21. storočí nemá mať miesto.

Na záver možno povedať, že deti bez štátnej príslušnosti patria medzi najzraniteľnejších ľudí na svete – ale nie sú bez nádeje. Právo a spravodlivosť stoja čoraz viac na ich strane. Hlasy súdov – či už ide o Európsky súd trvajúci na zákaze svojvôle, Medziamerický súd vyžadujúci rovnosť, alebo Africký výbor, ktorý zdôrazňuje najlepší záujem dieťaťa – všetky posilňujú tvrdenie, že žiadne dieťa by nemalo zostať bez štátnej príslušnosti. Teraz je na štátoch, aby tieto hlasy vypočuli a konali – s podporou medzinárodných organizácií a občianskej spoločnosti. Svet, v ktorom má každé dieťa občianstvo, je svetom, ktorý od narodenia uznáva dôstojnosť a hodnotu každého človeka.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

AFRICAN COMMITTEE OF EXPERTS ON THE RIGHTS AND WELFARE OF THE CHILD (ACERWC): Institute for Human Rights and Development in Africa (IHRDA) and Open Society Justice Initiative (on behalf of Children of Nubian Descent in Kenya) v. Kenya, Communication No. Com/002/2009, rozhodnutie z 22. marca 2011 [online]. Dostupné na internete: <https://www.ihrda.org/wp-content/uploads/2011/09/002-09-Nubian-children-v-Kenya-Eng.pdf> [cit. 2025-12-07].

AFRICAN COMMITTEE OF EXPERTS ON THE RIGHTS AND WELFARE OF THE CHILD: Children of Nubian Descent in Kenya v. Kenya, Communication No. Com/002/2009, rozhodnutie z 22. marca 2011. In: African Children's Charter Monitoring Project [online]. Dostupné na internete: <https://www.acerwc.africa/decisions/> [cit. 2025-12-07]

AFRICAN COURT ON HUMAN AND PEOPLES' RIGHTS: Anudo Ochieng Anudo v. United Republic of Tanzania, Application No. 012/2015, rozhodnutie 22. marca 2018 [online]. In: African Court on Human and Peoples' Rights. Dostupné na internete: <https://www.african-court.org/cpmt/storage/app/uploads/public/5f5/646/ef8/5f5646ef872cf510171393.pdf> [cit. 2025-12-07].

AUDIENCIA PROVINCIAL DE GUIPÚZCOA: Sentencia 341/2022 (Appeal no. 2209/2022), 11. mája 2022. In: Court of Appeal of Gipuzkoa [online]. Dostupné na internete: <https://caselaw.statelessness.eu/caselaw/spain-court-appeal-gipuzkoa-appeal-no-22092022> [cit. 2025-12-07].

DOHOVOR O POSTAVENÍ OSÔB BEZ ŠTÁTNEJ PRÍSLUŠNOSTI. OSN, 1954. In: Úrad vysokého komisára OSN pre utečencov [online]. Dostupné na internete: <https://www.unhcr.org/media/1954-konvencia-o-statuse-osob-bez-statnej-prislusnosti> [cit. 2025-12-07].

DOHOVOR O ZNIŽOVANÍ POČTU OSÔB BEZ ŠTÁTNEJ PRÍSLUŠNOSTI. OSN, 1961. In: Úrad vysokého komisára OSN pre utečencov [online]. Dostupné na internete: <https://www.unhcr.org/media/1961-dohovor-o-znizovani-poctu-osob-bez-statnej-prislusnosti> [cit. 2025-12-07].

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS: Genovese v. Malta, Application No. 53124/09, rozsudok 11. októbra 2011, nadobudol právoplatnosť 11. januára 2012. In: HUDOC database [online]. Dostupné na internete: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-106785> [cit. 2025-12-07]

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS: Hashemi and Others v. Azerbaijan, nos. 1480/16 and 6 others, judgment 13 January 2022. In: HUDOC database [online]. Dostupné na internete: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-215076%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-215076%22]}) [cit. 2025-12-07].

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS: Hoti v. Croatia, Application No. 63311/14, 26. apríla 2018. In: HUDOC-databáza [online]. Dostupné na internete: [https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:\[%22001-182448%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-182448%22]}) [cit. 2025-12-07].

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS: Karashev v. Finland, Application No. 31414/96, 12. január 1999 [online]. In: HUDOC databáza. Dostupné na internete: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-4592> [cit. 2025-12-07].

HUMAN RIGHTS COMMITTEE: D.Z. v. Netherlands, Communication No. CCPR/C/130/D/2918/2016, rozhodnutie z 20. januára 2021. In: United Nations Treaty Body Jurisprudence Database [online]. Dostupné na internete: <https://juris.ohchr.org> [cit. 2025-12-07].

INŠTITÚT PRE ĽUDSKÉ PRÁVA A ROZVOJ V AFRIKE – OPEN SOCIETY JUSTICE INITIATIVE: Children of Nubian Descent in Kenya v. Kenya. Communication No. 002/Com/002/2009, rozhodnutie African Committee of Experts on the Rights and Welfare of the Child (ACERWC), 22. marca 2011 [online]. Dostupné na internete:

<https://www.justiceinitiative.org/litigation/children-nubian-descent-kenya-v-kenya> [cit. 2025-12-07].

INTER-AMERICAN COURT OF HUMAN RIGHTS: Case of the Girls Yean and Bosico v. Dominican Republic. Judgment of September 8, 2005. In: Corte Interamericana de Derechos Humanos [online]. Dostupné na internete: https://www.corteidh.or.cr/docs/casos/articulos/seriec_130_ing.pdf [cit. 2025-12-07].

LUQUERNA, A.: The Children of ISIS: Statelessness and Eligibility for Asylum under International Law. In: Chicago Journal of International Law, roč. 21, 2020, č. 1, s. 148–193. ISSN 1529-0816.

MEDZINÁRODNÝ PAKT O OBČIANSKYCH A POLITICKÝCH PRÁVACH. OSN, 1966. In: Úrad vysokého komisára OSN pre ľudské práva [online]. Dostupné na internete: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-civil-and-political-rights> [cit. 2025-12-07].

ORGANIZÁCIA SPOJENÝCH NÁRODOV: Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien (CEDAW – Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women). New York, 18. december 1979

ORGANIZÁCIA SPOJENÝCH NÁRODOV: Dohovor o právach dieťaťa. Prijatý Valným zhromaždením OSN 20. novembra 1989. New York: OSN, 1989 [online]. Dostupné na internete: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-child> [cit. 2025-12-07].

ORGANIZÁCIA SPOJENÝCH NÁRODOV: Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím (CRPD – Convention on the Rights of Persons with Disabilities). New York, 13. decembra 2006. In: United Nations Treaty Series, 2515 UNTS 3, 46 ILM 443 (2006)

ORGANIZÁCIA SPOJENÝCH NÁRODOV: Medzinárodný dohovor o ochrane práv všetkých migrujúcich pracovníkov a členov ich rodín (International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families). New York, 18. december 1990. In: United Nations Treaty Series, vol. 2220, s. 3 a nasl.

ORGANIZÁCIA SPOJENÝCH NÁRODOV: Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach (International Covenant on Civil and Political Rights – ICCPR). New York, 19. decembra 1966 (v platnosť vstúpil 23. marca 1976) 999 UNTS 171

UN HIGH COMMISSIONER FOR REFUGEES – UN WOMEN: Background Note on Gender Equality, Nationality Laws and Statelessness. 2025. [online]. Dostupné na internete: <https://www.refworld.org/reference/reports/unhcr/2025/en/149603> [cit. 2025-12-07].

UN: Committee on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families – Committee on the Rights of the Child: Joint general comment No. 4 (2017) / No. 23 (2017) on State obligations regarding the human rights of children in the context of international migration in countries of origin, transit, destination and return. Geneva : UN, 16. november 2017 [online]. Dostupné na internete: <https://documents.un.org/access.nsf/get?DS=CRC%2fC%2fGC%2f23&Lang=E&Open=> (PDF dokument) [cit. 2025-12-07]

UNHCR: Mother's struggle helps drive national movement for legal identity in Nepal. In: UNHCR News Stories [online], 9 October 2024 [cit. 2025-12-07]. Dostupné na internete: <https://www.unhcr.org/news/stories/mother-s-struggle-helps-drive-national-movement-legal-identity-nepal>

UNICEF: Ending childhood statelessness in Europe [online]. UNICEF, 2019. Dostupné na internete: <https://www.unicef.org/eca/media/8086/file> [cit. 2025-12-07]

UNICEF: Uprooted: The growing crisis for refugee and migrant children. New York: UNICEF, September 2016 [online]. Dostupné na internete: https://data.unicef.org/wp-content/uploads/2021/04/Uprooted_The-Growing-Crisis-for-Refugee-and-Migrant-Children_report.pdf [cit. 2025-12-07].

UNITED NATIONS HIGH COMMISSIONER FOR REFUGEES: Global Compact on Refugees – Multistakeholder Pledge: Ending Statelessness. 2024 [online]. Dostupné na internete: <https://www.unhcr.org/en-us/global-compact-on-refugees-pledge-ending-statelessness> [cit. 2025-12-07].

VŠEOBECNÁ DEKLARÁCIA ĽUDSKÝCH PRÁV. OSN, 1948. In: Úrad vlády Slovenskej republiky [online]. Dostupné na internete: <https://www.minv.sk/?vseobecna-deklaracia-ludskych-prav> [cit. 2025-12-07].

WORSTER, W. T.: The Obligation to Grant Nationality to Stateless Children Under Treaty Law. In: *Tilburg Law Review*, roč. 24, 2019, č. 2, s. 204–216. ISSN 2211-0046.